

Kwaliteit

Verbeteraars

2015

Jenneke van Veen

Verbeterprijs

2015

winnaar

Sommige kinderen met een ernstig meervoudige beperking kunnen niet of nauwelijks duidelijk maken wat ze voelen of willen. Voor de mensen om hen heen kan dat erg lastig zijn. Het Ik Boekje op de iPad helpt emoties van het kind beter te herkennen.

Winnaar Jenneke van Veen-Verbeterprijs 2015

Pameijer: Ik Boekje voor een betere communicatie

Letterlijk in elkaars keuken kijken via de iPad

Hoe kun je een kind beter begrijpen, ook wanneer zijn mimiek iets anders laat zien dan de eigenlijke betekenis van zijn emoties? Wat betekent dat schreeuwen bijvoorbeeld? Of wat wil iemand zeggen die wild om zich heen slaat? Het Ik Boekje van Pameijer, een app voor de iPad, is een hulpmiddel voor ouders, begeleiders en anderen om communicatief gedrag beter te herkennen en erop te reageren. Alles wat belangrijk is (en wat een kind zelf niet duidelijk kan maken) is te beschrijven in het Ik Boekje. Het werkt simpel en is gemakkelijk in te vullen.

Het boekje heeft drie onderdelen, legt adviseur e-health Margareth Basart uit. In 'Mijn profiel' staan persoonlijke gegevens en bijvoorbeeld een medicatielijst. Maar er is ook plek voor hobby's of andere leuke dingen. In 'Mijn emotie' beschrijven ouders emoties van hun kind. Dat kan met tekst, foto's, filmpjes en geluidsfragmenten. Bij elke emotie komt een handelingsadvies, zodat iedereen snapt hoe je er het beste mee kunt omgaan. 'Mijn Dagboek' is voor de dagelijkse overdracht tussen thuis en kinderdagcentrum. Ook dat kan met foto's of filmpjes. Basart: 'Het mooie is dat je de app ook kunt gebruiken bij andere doelgroepen die zich niet duidelijk kunnen uitdrukken.'

De vraag naar het Ik Boekje kwam uit de praktijk, licht Basart toe. 'Deze groep cliënten is vaak lastig te begrijpen. En al helemaal voor een invaller of een stagiaire. In een klankbordgroep met ouders, groepsleiding en therapeuten hebben we bedacht wat we daarmee kunnen.' Eén van die begeleiders is Linda Brummelink. 'Vooral met emoties werkt het goed. Je kunt letterlijk laten zien hoe een kind zich uit als hij bijvoorbeeld verdrietig is. Door een filmpje te plaatsen onder "Zo kun je mij helpen", kan iedereen dan op een vergelijkbare manier reageren.' Begeleiding en ouders kunnen nu ook veel makkelijker bij elkaar in de keuken kijken, soms zelfs letterlijk. Brummelink: 'Een meisje op onze groep leert nu met een vork eten. Haar moeder wil dat thuis ook gaan doen. Wij kunnen haar dochter heel makkelijk even filmen, zodat zij het steeds even terug kan zien.'

Gaby Seelbach is moeder van Pim. Ze is 'niet zo van de techniek', maar vindt het Ik Boekje echt gaaf. 'Ik sla mezelf wel eens voor mijn kop als ik de iPad vergeet mee te nemen, bijvoorbeeld naar het zwemmen. Dan kan ik weer geen foto's maken, terwijl ik weet dat dat juist zo leuk is. De begeleiders maken wel vaak foto's en filmpjes, en dan zie ik 's avonds wat Pim op school allemaal gedaan heeft.' Seelbach ziet nog meer mogelijkheden. 'Pim heeft nu last van zijn arm en de fysiotherapeut heeft hem oefeningen gegeven. Die kun je dan opnemen, zodat de begeleiding meteen ziet wat Pim moet doen.' Seelbach en haar man hebben veel foto's van Pims emoties toegevoegd. 'Dat werkt echt heel goed, want hij kan echt helemaal niks duidelijk maken. Maar op deze manier reageren de begeleiders heel goed op hem, ook degenen die niet zo vaak op zijn groep staan. Ja, dat Ik Boekje heeft echt nut!' ●

Kijk voor meer informatie op www.ikboekje.nl. De app is voor € 1,99 te downloaden in de Appstore van Apple. Het Ik Boekje is mede tot stand gekomen door een bijdrage uit het Technologiefonds. Een filmpje over het Ik Boekje vindt u op www.vgn.nl/ik-boekje.

**Nominatie Jenneke van Veen-Verbeterprijs 2015,
Cello: vaardigheden opdoen met Mpower**

Zelf leren geeft zelfvertrouwen

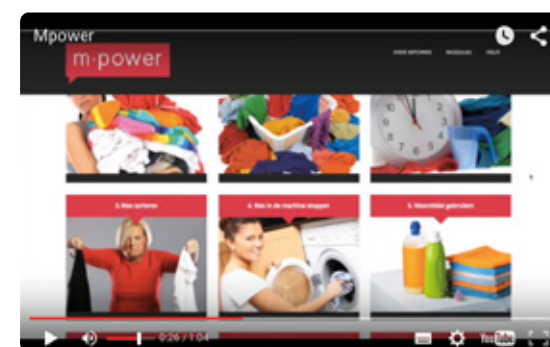
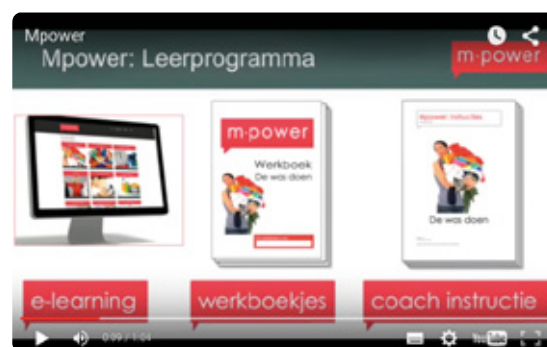
Zelf de was leren doen, leren koken of schoonmaken. Jongeren met een licht verstandelijke beperking die dat willen, kunnen bij Cello aan de slag met Mpower. Ze oefenen in de praktijk én op de computer. Het mooie is: niet alleen jongeren profiteren ervan.

Een grotere zelfstandigheid en meer zelfvertrouwen. Het zijn belangrijke opbrengsten van Mpower, een leerprogramma van Opleidingscentrum Cello. Cursisten kiezen zelf hun leerdoelen, oefenen daarmee in de praktijk en verdiepen hun kennis en kunde via e-learning. Als het nodig is, krijgt de cursist een speciale Mpower-coach. Op dit moment zijn er drie thema's: de was doen, koken en schoonmaken. Je kunt een complete vaardigheid aanleren (zoals koken), maar ook een deeltaak (bijvoorbeeld groente snijden). Door de stapsgewijze opzet kan Mpower steeds worden afgestemd op iemands specifieke behoeften.

Begeleider Noortje Neefs werkt met Kim van 14, die een visuele en auditieve beperking heeft. 'Ze is nog te jong om op zichzelf te wonen, maar wilde toch graag zelfstandiger worden. Leren koken leek haar wel wat.' Heel handig is dat de e-learningmodule vragen en instructies ook kan voorlezen. Kim kan daardoor heel veel zelf uitzoeken. Neefs: 'En door oefeningen samen te herhalen kom ik er nu veel beter achter of ze het begrijpt. Zo ging het een keer over "een portie aardappelen". Kim zei heel resoluut: dat snap ik echt wel, hoor!'

Maar in een oefening wees ze een plaatje met één aardappel aan. Toen wist ik dat ik het begrip "portie" toch nog een keer moest uitleggen.'

Belangrijk is volgens Neefs het gevoel van eigenwaarde van de cursisten. 'Voor Kim was het prachtig dat ze voor het hele gezin kon koken. En haar ouders en broertje vonden het hartstikke leuk om bij haar te kunnen aanschuiven.' Het opdoen van positieve ervaringen blijkt ook voor andere cliëntgroepen te werken. Nikky Hermans is persoonlijk begeleider van Ruud, een bewoner van 54 met een verstandelijke beperking. 'Hij wilde graag zelf zijn was gaan doen. Met Mpower kon hij dat stap voor stap leren. Het begint bij het sorteren van de kleding. Voorheen riep hij er steeds de begeleiding bij als hij het niet meer wist. Nu ziet hij op een filmpje hoe je dat doet. Desnoods tien keer opnieuw.' Inmiddels kan Ruud het wassen helemaal zelf, en dat smaakt volgens Hermans duidelijk naar meer. 'Hij is zo enthousiast dat hij nu via Mpower wil leren koken.'

Ad van de Ven, die met drie collega's van Opleidingscentrum Cello aan Mpower werkt, herkent veel in de verhalen. 'Wie stap voor stap iets leert, krijgt de bevestiging: ik kan het zelf! Heel anders dan voorheen, toen we vooral van alles regelden voor de cliënt. Nu komt de vraag meer vanuit de persoon zelf.' Mpower is een flexibel programma. Waar je begint, wat je wel of niet doet, hoe vaak je oefent, dat maakt allemaal niet uit, licht Van de Ven toe. Het sluit heel goed aan op iemands persoonlijke leerbehoefte. Dat het zo uitpakt, komt ook doordat Mpower in de praktijk is ontwikkeld. 'In een proeffase hebben cliënten proefmodules uitgeprobeerd. En daar leer je als ontwikkelaar ook weer van. De kleuren, de plaatjes, de teksten; het blijkt allemaal aansprekend en eigentijds. Maar toen we eens een ironisch plaatje gebruikten, snapt gebruikers het niet. Humor is leuk, maar is snel te moeilijk voor deze doelgroep.' ●

Kijk voor meer informatie op www.mpower.nu. Een filmpje over Mpower vindt u op www.vgn.nl/mpower.

Cordaan: Moreel Kompas

Samen praten over ethische kwesties

Volg ik de wens van de cliënt of grijp ik in? Dat is één van de vragen die medewerkers van de Amsterdamse zorgorganisatie Cordaan zich vaak stellen in hun dagelijks werk. Het is belangrijk om niet alleen met dergelijke vragen te blijven zitten, maar er met collega's over te praten. Bij Cordaan zijn sinds begin 2015 speciaal opgeleide gespreksleiders actief, die een 'moreel beraad' kunnen leiden. Dat is een groepsgebesprek waarin betrokkenen een ethische kwestie uit het werk met elkaar bespreken. Bijvoorbeeld over kindwens of over het gebruik van middelen.

Als ondersteuning bij het moreel beraad heeft Cordaan samen met het VUmc een zogeheten moreel kompas ontwikkeld. Dit is handzaam boekje voor het maken van een afweging in een lastige kwestie. Het is te ge-

bruiken wanneer het niet direct mogelijk is een moreel beraad te organiseren. Of bij wijze van eerste stap voorafgaand aan zo'n beraad.

Het kompas is ontstaan vanuit de dagelijkse praktijk, is aansprekend qua vorm en toegankelijk voor begeleiders. Het kompas bevordert de uitwisseling tussen begeleiders en cliënten, die samen deel uitmaken van het moreel beraad. Cliënten merken dat begeleiders beter in staat zijn om met dagelijkse dilemma's om te gaan. Dit helpt om het juiste te doen in de relatie tussen professional en cliënt. ●

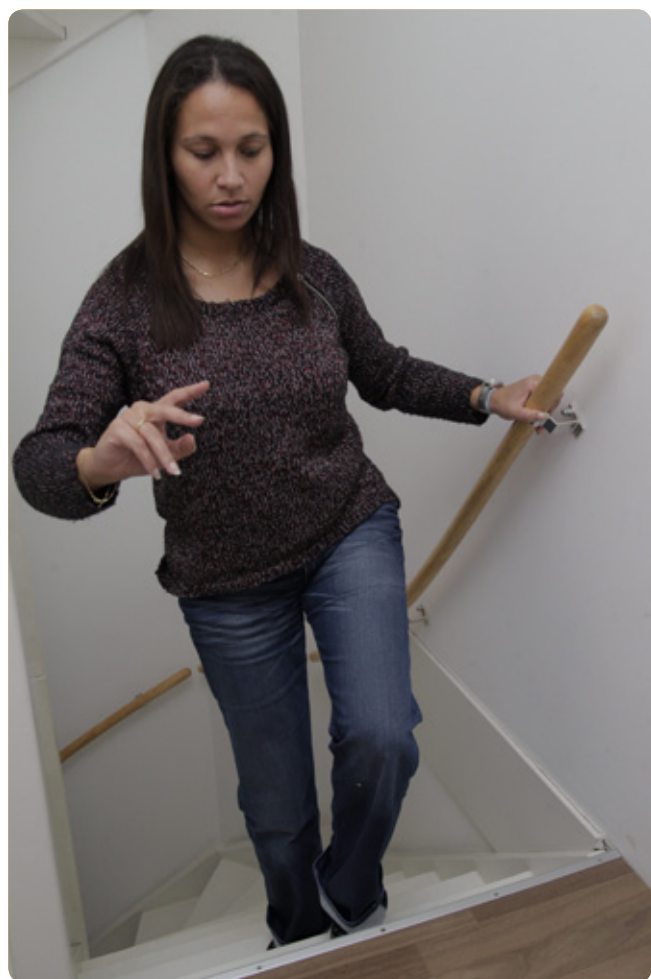
Meer informatie? Neem contact op met Marloes de Ruiter, mderuiter@cordaan.nl.

Hersenz: verder met hersenletsel

Vroegtijdige hulp voorkomt problemen

Vergeetachtig, moe, snel boos, impulsief of moeite hebben met planning of concentratie. Het zijn mogelijke gevolgen van hersenletsel door een beroerte, ongeluk,

zuurstoftekort of een hersenaandoening. Twaalf organisaties in de gehandicaptenzorg hebben met Hersenz de handen ineen geslagen om mensen die hiermee kampen verder te helpen. En dat is hard nodig. Vaak worden de gevolgen van hersenletsel pas echt merkbaar als iemand na een ziekenhuisopname of revalidatie weer thuis is.

Mensen met hersenletsel krijgen in deze zogeheten chronische fase vaak onvoldoende hulp. Terwijl veel problemen rond het omgaan met de gevolgen heel goed te voorkomen zijn. Hersenz biedt behandeling vanaf het moment dat de cliënt uit ziekenhuis of revalidatie ontslagen wordt. Zo wordt voorkomen dat mensen lang zoeken, gaan shoppen en intussen steeds meer problemen krijgen. Maar ook als iemand al jaren hersenletsel heeft kan behandeling nog zinvol zijn.

De cliënt die de behandeling van Hersenz volgt krijgt gedurende anderhalf jaar drie keer per week behan-

deling in een groep. Daarnaast komt er eens per twee weken een behandelaar thuis. Hij ondersteunt de cliënt bij de toepassing van het geleerde in het dagelijks leven. De thuisbehandelaar is er ook voor de rest van het gezin. Zij moeten immers ook leren omgaan met alle veranderingen als gevolg van het hersenletsel.

De behandeling is gericht op alle aspecten van het functioneren, aan de hand van vijf bouwstenen: denken en doen, emoties en gedrag, beweging, energie en communicatie.

Binnen vaste zorgpaden werken cliënten met een interdisciplinair team aan hun persoonlijke doelen. In de groepsbehandeling leren mensen veel van elkaar. Door de combinatie met behandeling thuis kunnen mensen wat ze in de groep leren optimaal integreren in hun dagelijks leven. Wat levert dit allemaal op? In het Hersenz Magazine 2015 vertelt Jeannette: 'Ik durf nu pas te zeggen: ik ben iemand met niet-aangeboren hersenletsel en ik aanvaard het ook. Mijn zelfvertrouwen is duidelijk toegenomen.' ●

Kijk voor meer informatie op www.hersenz.nl.

ASVZ: Sociaal Netwerkdagen

Kennismaking prikkelt inzet netwerk

Voor cliënten van ASVZ in Zuid-Holland en West-Brabant zijn 'thuis' en 'de woongroep' al lang geen gescheiden werelden meer. Het sociaal netwerk komt koken, of eet een hapje mee. De kennismaking met het netwerk van anderen maakt ieders horizon weer een stukje breder.

Het uitbreiden en behouden van het sociaal netwerk is cruciaal voor alle cliënten, maar dat gaat niet altijd vanzelf. Mensen kunnen er soms wat steun bij gebruiken, en de manier waarop is altijd maatwerk. Zo kan een cliënt een prikkel nodig hebben om de mensen in zijn netwerk te laten zien dat hij ze waardeert. Met een kaartje of een telefoontje bij verjaardagen of bijzondere gebeurtenissen, maar ook een keer zomaar tussendoor. Een ander is ermee gebaat om samen met de begeleiding een mailtje te sturen over wat hij of zij die dag voor bijzonders heeft gedaan.

Tijdens de ASVZ-Sociaal Netwerkdagen komen zo veel mogelijk familieleden, vrienden en bekenden van de bewoners over de vloer. Een mooie gelegenheid om het sociaal netwerk van cliënten te informeren. Maar vooral ook om ze te betrekken bij de gang van zaken op

de groep. De dagen leveren veel op, voor de organisatie, het netwerk én de cliënten.

De eerste paar keer is het vaak nog erg spannend, al die onbekende mensen in huis. Maar al snel kunnen cliënten ontspannen omgaan met het sociaal netwerk van medebewoners. Het resultaat: een steviger band met het eigen netwerk én nieuwe contacten. Bovendien: nieuwe mogelijkheden, omdat sociale netwerken ook elkaar gaan ondersteunen. Bijvoorbeeld door taken te verdelen bij een uitstapje. Daar wint uiteindelijk iedereen bij.

EERVOLLE
VERMELDING

De jury van de Jenneke van Veen-Verbeterprijs is erg onder de indruk van de unieke samenwerking tussen de twaalf instellingen die gespecialiseerd zijn in hersenletsel. Gezamenlijk brengen zij hun kennis en ervaring bij elkaar om zorg van goede kwaliteit te bieden. De jury vindt daarom dat Hersenz een eervolle vermelding verdient.

In 2015 bestond de jury uit

- Jenneke van Veen (voorzitter),
- Joke de Vries (hoofdinspecteur Verpleging en langdurige zorg),
- Pieter Vos (voorzitter stuurgroep Verantwoorde zorg VVT),
- Martin Boekholdt (voorzitter stuurgroep Kwaliteit VG)
- Conny Kooijman, directeur LFB

Juryvoorzitter Jenneke van Veen

Kansrijke verbeteringen brengen zelfstandigheid dichterbij'

Juryvoorzitter Jenneke van Veen stond ook dit jaar weer voor een moeilijke taak: een winnaar aanwijzen uit een select groepje van drie prachtige nominaties. Toch is voor haar het Ik Boekje de terechte nummer 1. 'Ouders en begeleiders krijgen er een veel gelijkwaardiger verhouding door.'

Jenneke van Veen, juryvoorzitter van de naar haar vernoemde jaarlijkse Verbeterprijs, vertelt hoe lastig het was om uit de drie nominaties één winnaar te kiezen. 'We hebben ze alle drie gescoord op zeven criteria, van invloed op de kwaliteit van leven tot de potentiële verspreiding van de verbetering in kwestie. Uiteindelijk scoorde het Ik Boekje het hoogst.' De juryvoorzitter was vooral getroffen door het effect van deze ogenschijnlijk simpele digitale upgrade van het aloude heen-en-weer-schriftje. 'Doordat ouders er zelf ook mee werken, ontstaat een veel betere verbinding tussen ouders en begeleiding. Hun onderlinge verhouding wordt er veel gelijkwaardiger door.'

Als oud-hoofdinspecteur is Van Veen ook gecharmeerd van de Medisein-app. Je zou willen dat dit de standaard wordt in alle sectoren van de gezondheidszorg, stelt ze onomwonden. 'Neem alleen al dat fotootje van de cliënt in de app. Ook een invalider die iemand niet kent, kan nu zonder problemen het juiste medicijn aan de juiste persoon geven.' Een bijkomend voordeel is de lagere administratieve last voor medewerkers. Erg mooi noemt Van Veen de mogelijkheid om de data die de app

genereert te gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek. En om de evaluatie van de medicatietoediening te verfijnen. 'Als het lukt om de app door te ontwikkelen voor gebruik door cliënten zelf, kan het uiteindelijk ook een instrument worden voor grotere zelfstandigheid of een betere therapietrouw. In deze verbetering zit dus echt heel veel potentie, mits de verschillende beroepsgroepen er goede onderlinge afspraken over maken.'

Verbeteren van de zelfstandigheid is de grootste kracht van Mpower, vervolgt Van Veen: 'Het gaat over de meest basale dingen die daarvoor nodig zijn: koken, wassen en schoonmaken. Dat werkt heel goed voor de groep van mensen met een lichte verstandelijke beperking, die deze vaardigheden nu in kleine, behapbare stappen kunnen leren. Maar als je bepaalde stappen al kent, zijn die ook heel makkelijk over te slaan. Je kunt Mpower dus helemaal op maat inzetten.' Cruciaal noemt de juryvoorzitter de inbedding in het ondersteuningsplan. 'Een vaste vraag daarin is: wat wil je leren? Mpower maakt dat zo iets geen loze vraag blijft, maar dat er meteen actie op kan worden gezet.' Van Veen ziet veel in Mpower als instrument voor gemeenten. Die

moeten immers zorgen dat zo veel mogelijk burgers zelfstandig kunnen functioneren, ook de vaak lastig daarin te ondersteunen lvg-groep. Met deze e-learning hebben gemeenten volgens Van Veen een prachtig hulpmiddel in handen.

Op basis van de kwaliteit van de inzendingen voor de Jenneke van Veen Verbeter Prijs 2015, schat de juryvoorzitter de verbeterkracht in de gehandicaptenzorg hoog in. De genomineerden zijn volgens haar een prachtig voorbeeld voor de sector. 'Alle drie zetten ze de nieuwste technieken in, die iedereen ook in het gewone leven leuk vindt om te gebruiken. Dat geeft versnelling en is daarmee een grote kans voor een verdere verspreiding van de verbetering.' De juryvoorzitter is nog lang niet uitgekeken op 'haar' prijs, besluit ze. 'Het is mooi om dit soort creativiteit vanuit het veld met een jaarlijkse prijs in het zonnetje te kunnen zetten.' ●

Jurylid Conny Kooijman

Conny Kooijman is directeur van vereniging LFB, belangenorganisatie voor en door mensen met een verstandelijke beperking. Net als bij de editie 2012 van de Jenneke van Veen-Verbeterprijs, zat zij als cliëntenvertegenwoordiger in de jury. Hoewel ze de inzendingen de vorige keer over het geheel genomen innovatiever vond, is Kooijman erg enthousiast over de drie genomineerden. Het winnende Ik Boekje is volgens haar een mooie verbetering. 'De verhalen tijdens de presentatie waren heel positief. Er is door het Ik Boekje minder spanning en werkdruk bij het personeel.

'Deze verbeteringen zijn zorgbreed inzetbaar'

Volgens Conny Kooijman, jurylid vanuit het perspectief van de cliënt, is het Ik Boekje van Pameijer een terechte winnaar van de Jenneke van Veen Verbeterprijs 2015. 'Het werkt goed en is ook erg preventief. Als je lichaamstaal, gedrag en emoties beter kunt aflezen, kun je daar op tijd op inspelen.'

Juist als je werkt met mensen die niet kunnen praten, is het goed om via foto's en de filmpjes hun emoties te kunnen aflezen. Zo zie je bijvoorbeeld een driftbui van tevoren aankomen. Dan kun je op tijd reageren, zodat er minder onrust ontstaat en de cliënt zich snel weer prettig voelt.'

Verlichtend voor de werkdruk is ook de Medisein-app van 's Heeren Loo, zegt Kooijman. Die is heel goed overall te gebruiken zonder alle papieren rompslomp die nu nog bij het toedienen van medicijnen komt kijken, licht ze haar oordeel toe. Positief is Kooijman over de plannen van 's Heeren Loo om na de verdere ontwikkeling van de app een klankbordgroep met cliënten samen te stellen. 'Vormgeving en eenvoud worden dan nog belangrijker. Nu kunnen alleen nog de begeleiders met de app werken. Een volgende versie moet ook geschikt zijn voor gebruik door cliënten zelf, mantelzorgers en familie. Dan is het meteen een goed instrument om de eigen regie te versterken.'

Mpower, het e-learning-programma van Cello, is volgens Kooijman vooral mooi omdat het cliënten ondersteunt hun zelfstandigheid te ontwikkelen. 'Het is leuk

om te zien, en de cliënten die er tijdens de presentatie mee werkten deden dat duidelijk met plezier. Mogelijk komen er nog meer thema's in Mpower, en dat vindt Kooijman een goed idee. 'Ik denk bijvoorbeeld aan het boodschappen doen voor het gerecht dat je wilt klaarmaken. Of aan een heel ander soort thema dat bij deze doelgroep leeft, zoals vrienden maken.'

De inzendingen van de vorige editie richtten zich uitsluitend op mensen met een verstandelijke beperking. Dit keer zijn met name het Ik Boekje en de Medisein-app ook heel goed bij andere doelgroepen te gebruiken, constateert Kooijman. 'Het zijn echte verbeteringen die zorgbreed in te zetten zijn, bijvoorbeeld in de verpleging en verzorging, bij mensen met dementie, ernstig zieken of ggz-cliënten.' Verder kunnen alle drie de genomineerde verbeteringen bijdragen aan een grotere zelfstandigheid van cliënten. Dat punt is cruciaal, vindt Kooijman. Want ondanks alle goede bedoelingen van de transitie in de zorg, is eigen regie nog lang niet vanzelfsprekend. Zorgverbetering zit volgens haar niet alleen in een mooie app of een slimme e-learning. Het gaat er vooral om dat de stem van de cliënt steeds gehoord blijft worden. ●

Middin: de Ontwikkelbibliotheek

Concrete ontwikkeltools voor mensen met een beperking

Onze maatschappij vraagt steeds meer van haar burgers. Zo eist de Participatiewet dat ook mensen met een arbeidsbeperking aan de slag gaan. Zorgorganisatie Middin vindt het belangrijk dat mensen met een beperking inderdaad kunnen meedoen, maar dan wel ieder op zijn eigen manier. Sommige cliënten kunnen wellicht (begeleid) aan het werk, anderen zullen zich eerder richten op persoonlijke ontwikkeling. De Ontwikkelbibliotheek van Middin helpt deze mensen om het beste uit zichzelf te halen.

In de Ontwikkelbibliotheek staan honderden zogenoemde ontwikkelkaarten, verdeeld over vier competenties: gedrag, persoonlijke ontwikkeling, vakvaardigheid en algemene dagelijkse levensverrichtingen. Op de ontwikkelkaarten staan allerlei opdrachten en handelingen stap voor stap uitgebeeld met foto's, eenvoudige pictogrammen en/of zinnestukjes. In de online bibliotheek staan nu zo'n 700 ontwikkelkaarten.

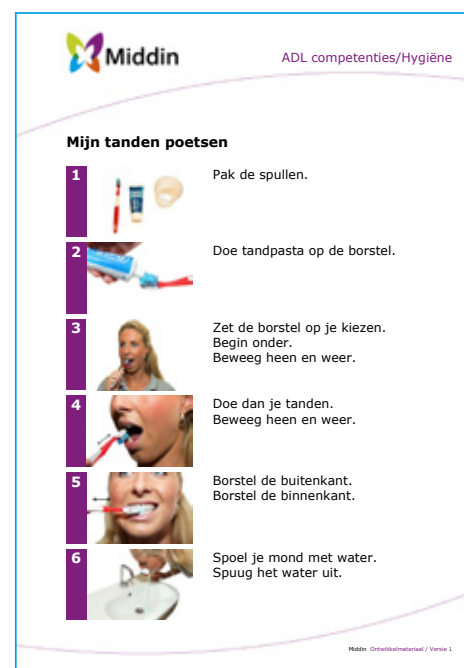
Aan de hand van ontwikkeldoelen kiest de begeleider samen met de cliënt een passende ontwikkelkaart. Hierna gaan zij samen aan het werk om de vaardigheid aan te leren. Als het doel is bereikt, kan een volgend ontwikkeldoel gekozen worden.

In deze verbetering staat de ontwikkeling van elke individuele cliënt centraal. Speciaal geschoolde begeleiders brengen in kaart wat de cliënt zelf kan en waarbij hij of zij misschien hulp nodig heeft. Door de vorderingen op de voet te volgen, kunnen mensen zich stap voor stap ontwikkelen, waardoor ze hun kansen in de samenleving vergroten.

Middin stelt de inhoud van de Ontwikkelbibliotheek gratis (wel onder voorwaarden) beschikbaar aan andere organisaties. Daar blijkt veel behoefte aan te zijn: er zijn al meer dan vijftig zorgorganisaties die de ontwikkelkaarten- en opdrachten hebben aangevraagd. Aanvragen kan via ontwikkeltools@middin.nl.

Kijk voor meer informatie op www.middin.nl/over-middin/innovaties. Of bekijk de filmpjes op www.youtube.com (zoek op 'Middin Zorgorganisatie').

Bartiméus: Geleidelijnen binnen de woning

Met voeten en handen

Eén van de cliënten van Bartiméus in Doorn is volledig doofblind en heeft een ernstige verstandelijke beperking. Alleen via tast en reuk kan zij informatie opdoen uit de omgeving. In de ruimte oriënteert ze zich met haar (blote) voeten. Een lastige opgave als het vloeroppervlak binnen de woning overal gelijk is. Begeleiders moesten haar dan ook steeds letterlijk aan de hand nemen.

Inmiddels is de situatie heel anders. Met geleidelijnen op de vloer en oriëntatiepunten aan de muur zijn verschillende routes uitgezet: badkamer-woonkamer en slaapkamer-badkamer. Begeleiders hebben een instructie gekregen door mobiliteitstrainers van het Expertisecentrum Doofblindheid van Bartiméus. Dit geeft deze cliënt meer eigen regie over het tempo. Ze is soms nog bang om van de ene ruimte naar de andere te gaan. Maar meestal bevestigen de geleidelijnen haar dat zij nog 'op de route' is. Als ze er toch eens van af dwaalt, schuifelt ze voorzichtig terug. Het 'zwerven over de gang' is zo aanzienlijk verminderd.

Ook medebewoners (of groepsgenoten) met doofblindheid blijken de lijnen te waarderen. Soms spontaan, soms op initiatief van de begeleiders, ontdekten zij de geleidelijnen op de gang. Zij gebruiken deze nu in hun oriëntatie tussen woonkamer, badkamer en slaapkamers. Een instructiefilmpje helpt begeleiders en mobiliteitstrainers om de lijnen te gebruiken in hun werk met deze groep cliënten. ●

Dit project is mogelijk gemaakt door de Vereniging Bartimeus-Sonneheerdt.

Meer informatie via expertisecentrum-dooftblindheid@bartimeus.nl.

Sherpa: de nacht is om te slapen!

Goede nachtrust verbetert levenskwaliteit van mensen met een beperking

Voor cliënten van Sherpa draait de ondersteuning om dingen die voor ieder mens de gewoonste zaak van de wereld zouden moeten zijn: een prettig leven, goede contacten, zinvolle dagen en invloed op je bestaan. Een goede nachtrust is onontbeerlijk om dit te kunnen realiseren. Het blijkt dat juist mensen met een verstandelijke beperking vaker dan gemiddeld slaapproblemen hebben. Bijvoorbeeld door de aard van hun beperkingen, maar óók doordat het leven in een (intramurale) zorgsetting kan zorgen voor verstoringen. Bijvoorbeeld door niet aangepaste bedtijden (te vroeg naar bed), onnodige nachtzorg en te weinig beweging overdag.

Het bieden van goede nachtrust bevordert de kwaliteit van leven van deze mensen. Om dat te kunnen realiseren, heeft Sherpa samen met een verplegingswetenschapper een Consultatieteam Slaap opgezet. Door middel van slaapmetingen bracht Sherpa de slaapkwaliteit van mensen met een beperking in kaart en vertaalde dit naar adviezen op maat. De kwaliteit van slaap bleek een grote impact te hebben op het welbe-

vinden van mensen overdag. Cliënten hebben niet alleen overdag, maar ook 's nachts goede ondersteuning nodig.

Uit de slaapmetingen bleek dat cliënten vaak te vroeg naar bed werden gebracht en/of de volgende dag soms lang op bed bleven liggen. Dat maakte mensen vaak suf en hangerig. Begeleiders dachten vervolgens dat de cliënt 'moe' was en brachten hem of haar nóg eerder naar bed. Ook andere factoren zoals een te lichte slaapkamer, onnodige controles in de nacht en onderstimulering, kunnen de slaap verstoren. Daarnaast zijn ook bepaalde syndromen, medicijnen en aandoeningen veroorzakers van slaapproblemen. Inmiddels is duidelijk dat er dus veel gedaan kan worden aan herstel van een goede slaap.

Sherpa koos voor verschillende oplossingen. Zo hebben begeleiders hun werktijden aangepast om cliënten

later naar bed te kunnen laten gaan. Ook zijn veel slaapkamers voorzien van verduisteringsgordijnen en wordt er multidisciplinair gekeken welke oplossingen passend zijn bij de cliënt.

Wat levert dit alles op? Zo'n 85 procent van de cliënten is na verbeteringen beter gaan slapen. Moeilijk verstaanbaar gedrag is bij diverse cliënten afgenomen, valincidenten zijn verminderd, wonden genezen sneller en cliënten zijn alerter en vrolijker. Te lange middag-slaapjes behoren bij veel bewoners inmiddels tot het verleden. En Sherpa zelf? Ook die is in figuurlijke zin 'wakker geschud'. ●

Kijk voor meer informatie op www.sherpa.org. Of neem contact op met Sylvia Loos, adviseur zorg en ondersteuning voor mensen met ernstige meervoudige beperkingen, s.loos@sherpa.org.

De kwaliteitverbeteraars van 2015 op een rij

Kwaliteitverbeteraar Kwaliteitverbetering

's Heeren Loo

De Medisein app Een app die veilig medicatiegebruik door mensen met een verstandelijke beperking ondersteunt.

Ambiq

Opleiding 'Oplossingsgericht leven voor jongeren' Een opleiding voor jongeren met een licht verstandelijke beperking. Tijdens de opleiding leren jongeren hoe zij zelf regie kunnen pakken in hun leven in samenwerking met een ander. Thema's die aan bod komen: communicatie, zelfkennis, hoe ken je de ander, kwaliteiten, het stellen van doelen, hoe bereik je je doelen en wat doe je met frustraties.

ASVZ

Sociaal Netwerkdagen Het uitbreiden en behouden van het sociaal netwerk, waarbij er inzet is vanuit de cliënten (met behulp van de begeleiders), maar waarbij de cliënten, de hele woongroep en de begeleiders steeds meer terug krijgen van het sociaal netwerk.

ASVZ

Thema-avonden, georganiseerd door cliënten Thema-avonden over een onderwerp dat wordt ingebracht door cliënten en dat door hen zelf georganiseerd wordt. Bijvoorbeeld over autisme, dementie, slaapgebrek, EHBO en veiligheid.

ASVZ

Werken aan wensen Een aanpassing op de bestaande methode 'Werken aan wensen', zodat deze specifiek geschikt is voor cliënten met een verstandelijke beperking. De methode is bedoeld om cliënten een stem te geven en het oor van de hulpverlener te versterken. Doel is om de zeggenschap van cliënten te bevorderen.

Aveleijn

Vrijheid biedt mogelijkheden spel Een spel in de vorm van ganzenbord met 63 vragen over vrijheidsbeperking. Een laagdrempelige manier om medewerkers bewust te laten worden van vrijheidsbeperkende maatregelen.

Kwaliteitverbeteraar Kwaliteitverbetering

Bartiméus

Geleidelijnen binnen je eigen woning Speciale geleidelijnen voor doofblinde cliënten, waardoor zij zich beter kunnen oriënteren op een aantal vaste routes (bijvoorbeeld in huis) en daardoor meer regie in het dagelijks leven hebben.

Cello

Zelfstandig wonen met Mpower Een leerprogramma voor jongeren met een lichte verstandelijke beperking voor het aanleren van praktische vaardigheden (de was doen, koken en schoonmaken). Mpower is een blended leerprogramma: in de praktijk oefenen wordt gecombineerd met oefenen en reflecteren op een website.

Cordaan

Moreel Kompas Een instrument dat medewerkers ondersteunt bij het maken van een afweging bij een lastige kwestie.

Daelzicht

Anders kijken: een nieuw montuurtje voor Huybheide 5A Van vrijheidsbeperking naar vrijheid. Een omslag in denken en doen voor het begeleidingsteam dat dagelijks te maken heeft met cliënten met intensieve gedragskenmerken. Het team heeft geleerd in alles aan te sluiten op de behoeften van cliënten (insteken op sfeer, moment en relatie) in plaats van een doorgedreven regelmaat en kaderstelling.

De Zijlen

Zorgdierproject Zorgdierteams bestaande uit geselecteerde vrijwilligers met hun huisdier. Ieder team wordt gekoppeld aan een cliënt die behoefte heeft aan contact met een huisdier. Mensen in een woonvorm kunnen zo toch genieten van een huisdier.

Esdégé-Reigersdaal

Dementietafels Bijeenkomsten voor familie, mantelzorgers en ondersteuners van mensen met een beperking en dementie. Aan de hand van wisselende thema's, ingeleid door een spreker of film, wisselen deelnemers hun kennis en ervaringen uit.

De kwaliteitverbeteraars van 2015 op een rij

Kwaliteitverbeteraar Kwaliteitverbetering

Gemiva-SVG Groep	Het nieuwe vergaderen met cliënten Online vergaderen voor onder andere cliëntenraden en redactievergaderingen. Zo kunnen cliënten, ondanks vervoersbezuinigingen en/of eventuele persoonlijke omstandigheden, toch gebruikmaken van hun recht op medezeggenschap.
Gemiva-SVG Groep	Bijeenkomst 'Omgaan met verlies' Bijeenkomsten voor mensen met niet-aangeboren hersenletsel (NAH), verwanten, vrijwilligers en begeleiders. Tijdens de bijeenkomsten deelt men kennis, ervaringen, tips met betrekking tot NAH met elkaar. Cliënten voelen zich serieus genomen en krijgen handvatten aangereikt om met hun beperking om te leren gaan.
Fatima Schreuder Groep	Beeldtaal Beeldtaal voor mensen met een matige tot (zeer) ernstige meervoudige beperking die niet kunnen lezen. Beeldtaal bestaat onder andere uit picto's en foto's.
Hersenz	Verder met hersenletsel Een innovatief aanbod van ambulante behandeling voor mensen met niet-aangeboren hersenletsel in de chronische fase, vanuit een samenwerking van twaalf organisaties in de gehandicaptenzorg, verspreid over heel Nederland.
InteraktContour	Alle Eenheden Professioneel Gezond Een instrument waarmee een woonteam op een eenvoudige en transparante wijze kan meten hoe de locatie scoort op zes thema's: cliëntzorg, faciliteiten, financieel, proces, personeel en professioneel gedrag. Teams leren knelpunten te vertalen naar verbeteracties.
Iipse de Bruggen	Rechtenboekje 'Niet bijzonder...gewoon je recht' en rechtenspel 'Je goed recht' Een boekje met illustraties en rijmpjes over de meest basale rechten voor cliënten. Cliënten kunnen dit zelf lezen of kunnen voorgelezen worden. Met het kaartspel kunnen cliënten op speelse manier ontdekken wat hun rechten zijn.
Lunet zorg	Omgaan met problemen binnen social media Een rollenspel gericht op jongeren met een licht verstandelijke beperking om hen handvatten te geven over hoe ze zich het beste kunnen gedragen op social media. Ook leren ze hoe ze problemen kunnen ontwijken en oplossen.
Middin	De Ontwikkelbibliotheek Een tool om cliënten met een beperking te helpen ontwikkelen en zo mogelijk naar werk te begeleiden. In de online bibliotheek staan zo'n 700 ontwikkelkaarten en opdrachten, waarmee begeleiders cliënten met een beperking gericht vaardigheden en gedrag aan kunnen leren.
Middin	App 'Seks en ik' Een app met voorlichting over seksualiteit voor mensen met een licht verstandelijke beperking. Daarmee kan de cliënt zelf op een laagdrempelige manier informatie vinden over intimiteit, relaties, en seksualiteit. De app dient ook als gespreksmiddel voor begeleiders om in gesprek te gaan met cliënten.
Pameijer	Ik Boekje Een app die informatie bevat over de manier waarop een kind of jongere met een meervoudige beperking zich emotioneel uit. Dat maakt het voor begeleiders en zorgverleners makkelijker om met cliënten te communiceren.
Pameijer	Training 'Ontwikkelen doe je zelf en samen' Een groeps-training voor mensen met een verstandelijke beperking. De training geeft hen een beeld van wat ze kunnen, wat ze willen

Kwaliteitverbeteraar Kwaliteitverbetering

	en wat ze nodig hebben. Zo wordt over- of onderschatting van eigen kunnen en eigen mogelijkheden voor ontwikkeling tegengegaan.
Philadelphia	Sfeerbeheer Een coving met gekleurde ledlampjes. De coving wordt in de bovenhoek van de wand tegen het plafond aan geplaatst. De lampjes schijnen schuin naar beneden en dragen bij aan een beter leefklimaat in bijvoorbeeld kale gangen van een zorginstelling of appartement.
Raphaëlstichting	Praktijkopleiding Leerling Gezel Meester Een opleiding voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. De opleiding bestaat uit drie fasen, waarbij de leerling in de praktijk een beroep leert en steeds zelfstandiger wordt. Eerst als leerling, dan als gezel en in de laatste fase als meester.
Rijksuniversiteit Groningen	MoSART (Mobile Soundscape Appraisal and Recording Technology) Een app waarmee de kwaliteit van auditieve omgevingen gemeten kan worden in termen als levendig, kalm, saai of chaotisch. Met de verzamelde gegevens stijgt het bewustzijn over de rol van geluid bij de professionals en kan vervolgens de auditieve omgeving aangepast worden aan de behoeftes van cliënten.
Reik	Transparant rapporteren Hulpverleners en cliënten rapporteren samen met over het verloop van hun behandeling. Dit gebeurt via het online platform 'Jouw omgeving'. Ook derden, zoals bijvoorbeeld ouders kunnen – mits geautoriseerd – meelezen. Deze manier van rapporteren draagt bij aan een betere samenwerking en kennisdeling.
Sherpa	De nacht is om te slapen! Een project waarbij de kwaliteit van bestaan wordt verbeterd door in te zetten op een ongestoorde nachtrust en kwalitatief goede slaap bij mensen met een verstandelijke beperking.
Stichting IJsselmonde-Oost	Voorlichtingsboekjes Boekjes over seksualiteit en weerbaarheid die cliënten samen met hun begeleider kunnen lezen en bekijken. De thema's zijn: je lijf voor de man, je lijf voor de vrouw, jezelf verzorgen, voor jezelf opkomen, vriendschap en relaties en vrijen.
Stichting Klas op Wielen	Zorg bijzonder, School gewoon Een geïntegreerd schoolcomplex waarbij kinderen met een ernstig meervoudige beperking en kinderen van de reguliere basisschool dagelijks met elkaar in contact komen.
Stichting SWZ	Handleidingen 'Gemalen voeding' en 'Homogeen gemalen voeding' Twee handleidingen over hoe op een juiste wijze voeding toe te dienen en verslikken te voorkomen, hoe de keukenmachine te gebruiken en recepten.
Zuidwester	Storingsmeldingen Alle cliënten kunnen voortaan kleine technische storingen rechtstreeks melden bij de aannemer, zonder dat de afdeling vastgoed hier nog tussen zit. De cliënt heeft hierdoor meer regie over de woning of leefomgeving. Voortaan hoeft er niet meer voor een kapotte lamp of een verstopping een lange bureaucratische weg te worden afgelegd.
Care4More	2-Touch Professional Een speciale computer voor mensen met een ernstig meervoudige beperking. Naast het spelen van (actie-reactie) spelletjes, educatieve programma's, luisteren naar muziek en bekijken van video's, leert de cliënt om te gaan met een touchscreen, zodat ze later makkelijker een spraakcomputer kunnen bedienen.

Colofon

Publicatienummer: 715.245
© VGN november 2015

Een uitgave van
VGN
Oudlaan 4
3515 GA Utrecht

Tekst
Marc van Bijsterveldt

Vormgeving
Mariël Lam grafisch ontwerp BNO,
's-Hertogenbosch

